

8. Järjestelytoimisto

Yleiskatsaus. Kaupungin rationalisoimistoiminnan keskuselimenä toimi kaupungin hallituksen järjestelytoimisto, joka hallinnollisesti kuuluu kaupunginsihteerin alaisuuteen. Periaatteellista laatua olevien kysymysten käsittelyä varten kaupunginhallitus asettaa vuosittain työtehoneuvottelukunnan, jonka asiat valmistelee ja sihteerinä toimii järjestelytoimiston päällikkö.

Järjestelytoimiston palvelutoimintaan sisältyi tutkimus- ja suunnittelutoiminta, tiedotus- ja valmennustoimintaan osallistuminen, lausuntoasiat, työturvallisuus- ja aloite-toiminta sekä entisestään lisääntynyt virastoista ja laitoksista vapautuvan työvoiman uudelleensijoitustoiminta.

Tutkimusten toimeksiantajina olivat kaupunginhallitus sekä useat komiteat, toimikunnat ja vastaavat sekä lisäksi monet virastot ja laitokset. Tutkimustulokset ilmenevät pääasiassa toimiston tutkimusselostuksista, mutta komiteoille ja vastaaville suoritettun tutkimuspalvelun tulokset sisältyvät lähinnä vain niiden mietintöihin, joista toimiston osuus ei yleensä ole ulkopuolisten luettavissa. Virastoille ja laitoksille suoritettu neuvontapalvelu ei tule kirjallisesti näkyviin. Kaupungin muihin järjestelyelimiin pidettiin jatkuvasti yhteyttä neuvottelujen avulla toiminnan koordinoimiseksi.

Järjestelytoimiston päätehtävän, tutkimus- ja suunnittelutoiminnan lähtökohtana oli kertomusvuotta varten laadittu toimintasuunnitelma.

Keskushallinnon organisaatiossa ja siten myös kaupungin rationalisoimistoiminnassa suunnitteilla olleet muutokset aiheuttivat sen, että toimintaa suunnattiin järjestelmällisesti henkilöstöasioihin. Vastaavasti jouduttiin osittain luopumaan eräistä toimintasuunnitelmaan sisällyneistä tehtävistä tai keskeyttämään niiden suorittaminen. Näin oli meneteltävä myös siksi, että muutoksia valmistelevat toimenpiteet sekä syntynyt epä-tietoisuus ja epävarmuus panivat alulle rationalisoimistutkimuksiin käytettävissä olevan henkilökunnan jatkuvan vähenemisen huolimatta siitä, että henkilökunnan kokonaisvahvuus vastasi edellisen vuoden määrää.

Rationalisointihenkilökuntaa siirtyi huomattavasti mm. ulkopuolisten palvelukseen. Eri syistä palveluksesta eronneiden tilalle ei palkattu enää varsinaista rationalisointihenkilökuntaa. Kun otetaan huomioon palveluksesta eronneet, muualle kaupungin hallintoon siirtyneet ja siirretyt sekä puhtaasti henkilöstöasioihin keskitetyt henkilöt, oli alkuvuoden 16:sta tutkimushenkilökuntaan kuuluneesta vuoden päätyttyä rationalisoimistutkimuksiin käytettävissä enää seitsemän henkilöä. Heidän lisäksi oli vain sosiaalihal-linnon tutkimuksia varten palkattu kaksi uutta henkilöä.

Järjestelytoimiston tutkimustoiminta kohdistui kertomusvuonnakin pääosiltaan toimintasuunnitelman edellyttämiin tutkimus- ja suunnittelutehtäviin. Yksityiskohtia kos-

kevia tutkimuksia lukuun ottamatta on mainittava 32 tutkimusta tai tutkimusryhmää.

Työtehoneuvottelukunnan kokoonpano, kokoukset ym. Neuvottelukunnan kokoonpano oli muuten sama kuin edellisenä vuonna, paitsi että uutena jäsenenä oli dipl.ins. Aarne Helle.

Neuvottelukunta piti kertomusvuonna kaksi kokousta, joissa käsiteltiin mm. hallinnon kehittämisohjelmaa koskevan esityksen tekemistä taloussuunnittelutoimikunnalle. Neuvottelukunta päätti esittää, että pitkän tähtäyksen taloussuunnitelmaan liitettäisiin myös hallinnon kehittämisohjelma ja lähetti sitä varten tiedoksi järjestelytoimiston laatiman asiaa koskevan muistion taloussuunnittelutoimikunnalle. Järjestelytoimiston laatima yhteenveto virastojen ja laitosten vastauksista työajan hyväksikäytön tehostamista koskevaan kaupunginhallituksen kehoitukseen oli myös käsiteltävänä. Tiedotuslehden toimitusneuvostoon valittiin vt Onni Turtiainen, dipl.ins. Aarne Helle ja järjestelytoimiston päällikkö Alpo Salo. Lisäksi neuvottelukunta käsitteli järjestelytoimiston vuosikertomuksen ja toimintasuunnitelman.

Järjestelytoimiston henkilökunta ym. Toimiston henkilökunta käsitti kertomusvuoden päättyessä 22 henkilöä, joista vakinaisia viranhaltijoita 5 ja tilapäisiä 4 sekä työsopimussuhteeseen palkattuja 13. Lisäksi toimiston palvelukseen oli palkattu virastoista ja laitoksista vapautuvien henkilöiden soveltuvuustutkimuksia varten kaksi henkilöä 2 kk:n ajaksi. Työhönsijoitustoimintaa hoitamaan siirrettiin järjestelytoimistoon kaasulaitoksesta 1.9. metsänhoitaja Urho Inha. Toimiston palveluksesta erosivat merkon. Irene Pehkonen 15.1. lukien, ins. Risto Saarinen 1.2. lukien, valt.kand. Otso Liski 1.4. lukien, tekn. Risto Hovi 1.7. lukien, ekon. Heikki Simola 1.12. lukien sekä toim.pääll. Alpo Salo ja tutkimusins. Bertha Hanni 31.12. lukien.

Tutkimustoiminta

Tutkimustehtävät suoritettiin yhteistoiminnassa kyseisten hallintoelinten kanssa.

Koko hallintoa koskeneet tutkimustehtävät. Järjestelytoimiston laatimassa pitkän tähtäyksen kehittämisohjelmaa ja sen tarvetta koskevassa muistiossa esitettiin kaupungin toiminnan ja talouden PTS-suunnitelmaan liitettäväksi myös organisaatiota, suunnittelu- ja informaatiojärjestelmiä, henkilöstöä jne. koskevat vastaavat suunnitelmat. Vuosien 1970–1979 taloussuunnitelman luku »Hallinnon ja suunnittelun kehittäminen» sisälsi sittemmin muistiossa esitetyt asiat.

Kaupungin henkilöstöasioiden hoidon organisaatiosta laadittiin kaupunginjohtajan toimeksiannosta keskushallinnon henkilöstöasiain elimen perustamista koskeva suunnitelma, joka perustui pääosiltaan edellisenä vuonna valmistuneeseen toimiston laatimaan suunnitelmaan.

Toimiston laatimat talorakennushankkeen toiminnallista ennakkosuunnittelua koskevat toimintaohjeet tarkistettiin yhdessä yleisten töiden lautakunnan organisaatiojaoston kanssa. Jaosto sekä lautakunta hyväksyivät ohjeet. Ohjeet lähetettiin lausuntoa varten eri virastoihin ym.

Kaupungin henkilörekisterin uudistamista koskevaa tutkimusta jatkettiin yhteistoiminnassa palkkalautakunnan toimiston ja eräiden hallintokuntien edustajien muodostamassa työryhmässä. TKK sai valmiiksi rekisteröitävien tietojen koodituksen sekä alustavat lomakemallit.

Yhteistoiminnassa Kaupunkiliiton kanssa suunniteltiin hallinnon rationalisointia käsittelevä kurssi, jonka toimeenpano kuitenkin muiden tehtävien takia lykkääntyi.

Kuljetuskomitean toimeksiannosta suoritettiin useita kuljetusten järjestelyjä ja kustannuksia koskevia tutkimuksia ja selvityksiä.

Kaupungin virastojen ja laitosten ulko-

8. Järjestelytoimisto

suojavaatteiden hankinnan ja huollon järjestely tutkimuksessa selvitettiin eri vaihtoehtojen edullisuus. Asian käsittely siirtyi seuraavalle vuodelle.

Eri virastoja ja laitoksia koskeneet tutkimustehtävät. Suoritettiin selvitys maistraatin konttoritekniikan tehostamismahdollisuuksista nykyisten huonetilojen puitteissa.

Desinfiointilaitoksen kylvetystoiminnan tutkimus osoitti kylvetystoiminnan kapasiteettia voitavan kohottaa lähes kolminkertaiseksi. Ehdotusten toteuttaminen aloitettiin välittömästi.

Hoitolaitosten suunnittelutoimikunnan työnjakojaoston pyynnöstä suoritettu potilashaastattelututkimus, jossa haastateltiin 2 145 henkilöä, saatiin päätökseen. Tutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään, miten jäsentymätön ja määrittelemätön on helsinkiläisten sairaanhoitopalveluksiin hakeutuminen ja heidän sairaus- ja terveysasiakirjojensa kulku. Tuloksia käytetään hyväksi mainitun jaoston työssä.

Sairaaloiden potilasjonoista suoritettiin tutkimus Marian, Malmin ja Meilahden sairaalain aikuisten kirurgian osastoilla. Tällöin selvitettiin potilaiden jonotusaika ennen sisälle pääsyä sekä eri sairaalain jonoissa tietynä päivänä olleiden potilaiden määrä. Tutkimuksen valmistuminen siirtyi seuraavalle vuodelle.

Kivelä-Hesperian sairaalan ja Koskelan sairaskodin modernisointia ja Laakson sairaalan laajentamista suunnittelevien työryhmien sekä Itäisen sairaalan keittiö- ja tietojenkäsittelyjaoston toimintaan samoin kuin hoitolaitosten kokonaissuunnitelman selvittelytyöhön osallistuttiin jatkuvana työnä suorittamalla tarvittavia suunnittelu- ja selvittelytehtäviä.

Työnjakojaoston työhön osallistuttiin ja tehtiin mm. Englantiin opintomatka, jonka tuloksena kehitettiin tutkimussuunnitelma aluelääkärivastaanottojen kehittämistä terveysasemajärjestelmän suuntaan.

Huoltolaitosten toiminnan ennakkosuun-

nittelua suoritettiin osallistumalla jatkuvasti huoltoviraston suunnitteluelimen työhön, Myllypuron sairaskodin ja Kontulan vanhainkodin sekä henkilökuntarakennusten ja vanhusten asuintalojen suunnitteluun samoin kuin työaikakomitean alajaokseen ja vanhainkotikomitean työhön.

Vanhusten peseytymistottumuksia koskeva haastattelututkimus suoritettiin haastatteleamalla n. 300 vanhusta. Tutkimustuloksia käytettiin vanhainkotien suunnittelussa.

Huoltolaitosten henkilökunnan keskuudessa suoritettiin mielipidetutkimus halukuudesta osa-aikatyöhön. Tehtävän jatko siirretään henkilöasioita hoitavalle keskukselimelle.

Sofianlehdon vastaanottokodin toimiston tutkimuksen perusteella esitettiin työnjaon tarkistamista lastensuojeluviraston ja Sofianlehdon toimiston kesken ym.

Huoltoviraston asiamiesosaston laatima suunnitelma kaupungin tietojenkäsittelykeskuksen sekä Kansaneläkelaitoksen tietokoneiden hyväksikäytöstä perhe-eläkeasiain aiheuttamien tehtävien hoidossa tarkistettiin tutkimuksena.

Aterivastikkeen perimisjärjestelmän tutkimuksessa esitettiin työvoimaa säästäviä menetelmiä ja ehdotettiin niitä kokeiltaviksi eräissä laitoksissa.

Lasten päivähoidon tarvetta koskevilla tutkimuksissa valmistui suunnitelma päivähoidon kokeilun aloittamisesta ja laadittiin v. 1970 suoritettavan suuren haastattelututkimuksen lomakkeet. Lasten päivähoitokomitealle suoritettiin useita erilaisia selvittelytehtäviä.

Lastentarhojen ja -seimien lauantapäivien aukiolotarpeesta suoritettiin tutkimus haastatteluin sekä tarhojen ja seimien lauantai-kuormitusta seuraamalla.

Lastentarhain lautakunnan pyynnöstä suoritettiin lastentarhain toimiston tutkimus, jonka tuloksena esitettiin toimiston organisaation uudistamista, tehtäväjaon tarkistamista, työmenetelmien ja työjärjestelyjen

kehittämistä sekä työvoiman lisäämistä kasvaneen tehtävämäärän hoitamista varten.

Kansakoulujen tarkastajaneuvostoa avustettiin suunnitelman laatimisessa kansakouluhallinnon väliaikaiseksi uudelleenjärjestelyksi ennen siirtymistä peruskoulujärjestelmään.

Kansakoulujen uuden elintarvikehuoltojärjestelmän ylläpitämisessä ja edelleen kehittämisessä avustettiin kansakouluja. Työ suoritettiin soveltuvien osin ryhmätyönä kouluyli-lääkärin, Helsingin Yliopiston elintarvikealan sekä elintarvikekeskuksen ja kansakoulujen edustajien kanssa. Uudistuksella pyrittiin ja päästiin ruokavalion parantamiseen ja toisaalta ruokamäärärahojen säästöihin.

Suomenkielisten kansakoulujen luokkien ja oppilasmäärien suunnittelun kehittämistä koskevassa tutkimuksessa esitettiin koulun johtajien aktivoimista suunnittelutyöhön sekä kansakoulujen kanslian toimenpiteitä suunnitteluperusteiden hankkimiseksi ja ennakkoarvioinnin parantamiseksi.

Kansakoulujen alemman henkilökunnan tarvetta ja työnjakoa koskevia selvitys- ja neuvontatehtäviä suoritettiin 47 eri kohteessa.

Kotitalouslautakunnan Karhulinnan ope-tus- ja perhepesulan kannattavuustutkimus osoitti pesulan toiminnan tappiolliseksi sekä sen, ettei se vastannut alkuperäistä tarkoitustansa.

Konsertti- ja kongressitalon hallinnon ja huollon järjestämiseksi laadittiin suunnitelma organisaatioehdotuksineen.

Kaupungin kiinteistörekisterin perustamista varten asetettua kiinteistörekisterikomiteaa avustettiin osallistumalla jatkuvasti sen suunnittelutyöhön ja suorittamalla tarvittavia tutkimus- ja selvitystehtäviä.

Kaupungin kiinteistöluettelon kehittämismahdollisuuksia tutkittiin edelleen em. kiinteistörekisterin perustamisen yhteydessä.

Kaupunkisuunnitteluvirastossa suoritettiin mm. viraston toimintaa ja organisaatiota koskevia tutkimuksia.

Rakennusviraston organisaation uudistamista koskevassa muistiossa kiinnitettiin lähinnä huomio talorakennusosastoon erityisesti rakennukseen tulevan toimintayksikön toiminnan järjestelmällisen enakkosuunnittelun sekä rakennuttajatoiminnan kannalta ja ns. yleisen osaston toimialaan viraston johdon ja päätoimintaosastojen tehokkaan palvelun kannalta. Asian käsittely siirtyi seuraavalle vuodelle.

Elintarvikekeskuksen toiminnan rationalisointia ja kannattavuuden parantamista koskeva tutkimus saatettiin lähes loppuun ja saatiin valmiiksi laitoksen organisaation ja laskentatoimen uudelleen järjestämistä koskeneet osatutkimukset. Laitoksen ruokatehtaan ja ruokaloiden toiminnan uudistamista jatkettiin aikaisemmin hyväksytyjen suuntaviivojen mukaisesti. Ruokatehtaan kehittämistyössä käynnistettiin mm. tuotesuunnittelu- ja tuotannosuunnittelutoiminta, ruokaloissa keskityttiin lähinnä itsepalveluperiaatteen soveltamiseen. Kuljetusten tehostamistutkimuksen ehdotusten toteuttaminen aloitettiin.

Kaupungin elintarvikehuollon kehittämistä myös siltä osin, joka ei kuulunut elintarvikekeskuksen tutkimukseen, ryhdyttiin kartoittamaan yhteistyössä Helsingin Yliopiston elintarvikekemian- ja -teknologian laitoksen kanssa.

Satamalaitoksen taloutta koskevassa tutkimuksessa valmistui kaksi tutkimusselostusta. Niissä käsiteltiin lähinnä satamalaitoksen yksikkötavaraliikennettä, sen kehittymistä, laituripaikkatarvetta ja merkitystä investointeihin ja käyttötalouteen. Käytännöllisenä seurauksena tutkimuksista oli mm. satamalaitoksen pitkän tähtäyksen talous-suunnitelman tarkistaminen sekä investointien että käyttötalouden osalta vähemmän riskialttiiseen suuntaan.

Tiedotus- ja koulutustoiminta. Rationalisointialan tiedotus- ja koulutustoimintaa jatkettiin tavoitteena saada hallinto itse aktiivisesti rationalisoimaan ja käyttämään hy-

8. Järjestelytoimisto

väkseen tutkimuspalvelua. Toimiston viranhaltijat toimivat avustajina ja luennoitsijoina kaupunginhallituksen koulutustoimikunnan järjestämällä neuvottelupäivillä ja kursseilla sekä avustivat koulutuspäällikköä koulutustilaisuuksien suunnittelussa.

Hallinnon johto- ja esimiestehtävissä toimiville henkilöille jaettava tiedotuslehti »Johdon TV» ilmestyi neljänä numerona painosmäärän ollessa 3 000 kpl.

Lausuntoaasiat. Toimisto antoi kertomusvuonna 94 (ed. v. 97) lausuntoa, minkä lisäksi apulaistoitospäällikkö ja virastotutkijat antoivat suoraan talousarviopäällikölle lausunnot 49 (50) virastoon tai laitokseen esitetyistä yhteensä 895 (735) uudesta tp. virasta tai työsuhteisesta toimesta. Lausunnoista oli 36 (56) % virkojen ja toimien tarpeellisuutta koskevia, 27 (34) % työnluokitusta ym. palkkauksen perustana olevia tietoja koskevia, 15 (5) % vapautuvan työvoiman sijoittamista koskevia sekä 22 (19) % organisaatiota ja työmenetelmiä koskevia.

Jatkuvat palvelutehtävät. Työturvallisuustoiminta. Virastoissa ja laitoksissa toimi edelleenkin 63 työturvallisuuselinä. Työturvallisuutta käsitteleviä luentoja, kursseja ja valistustilaisuuksia pidettiin n. 2 000 henkilölle. Alan aikakauslehtiä jaettiin ja työpaikoille toimitettiin työturvallisuusaiheisia julisteita, varotustauluja, opaskirjasia, lentolehtisiä sekä otteita työturvallisuuslainsäädännöstä. Työturvallisuustarkastuksia sekä niihin liittyvää neuvontaa suoritettiin työpaikoilla ja koulujen oppilastyöpajoissa. Työturvallisuutta edistäviä uusia laitteita ja menetelmiä kokeiltiin. Liikennelaitoksella järjestettiin kuudennen kerran ja vesilaitoksella kolmannen kerran työturvallisuuskilpailut erinomaisin tuloksin.

Työtapaturmien lukumäärä ja työtapaturmatiheys olivat kertomusvuonna ennätysellisen alhaiset. Virastoissa ja laitoksissa sattui 3 000 (3 025) lain mukaan korvattua työtapaturmaa. Näistä aiheutuneiden sairauspäivien määrä oli 51 174 (59 316), invaliditeettiopro-

senttien summa 430 (580), eikä yksikään tapaturma johtanut kuolemaan (4). Virastojen ja laitosten yhteinen työtapaturmatiheysprosentti oli 10.3 (10.6) ja työtapaturmakorvausten loppusumma 1.8 (1.8) mmk.

Työturvallisuuden tehostamiseksi suoritettiin tutkimus, joka osoitti mm. toiminnan taloudellisen kannattavuuden.

Aloitetoiminta. Kertomusvuonna tehtiin 47 (55) aloitetta. Palkittuja aloitteita oli 17 (23) eli n. 36 (45) % käsiteltyjen aloitteiden määrästä. Palkkioiden yhteismäärä oli 5 430 (3 015) mk keskimääräisen palkkion suuruuden ollessa 314 (131) mk ja suurimman 3 400 (1 000) mk.

Aloitetoimintaa varten laadittiin yhteistyössä eri virastojen ja laitosten edustajien kanssa uudet toimintaohjeet, jotka kaupunginhallitus hyväksyi 15.12.

Lomakerationalisointia jatkettiin virastoissa ja laitoksissa kertomusvuonna täydennetyn lomakeyhdyismiesverkoston avulla. Toimivia lomakeyhdyismiehiä ja lomakepiirtäjiä oli 32:ssa hallintokunnassa yhteensä 38. Kertomusvuoden lopulla aloitettiin lomakeyhdyismiesten avulla kaikkia hallintokuntia koskeva lomakerationalisointitoiminta, jolloin kokeilumielessä otettiin ensin tutkittaviksi kaikki kaupungin kuittilomakkeet. Eri lomakesarjojen ja jäljennös-menettelmien edullisuuden vertailututkimus aloitettiin järjestelytoimistossa. Kertomusvuoden kuluessa suunniteltiin 60 erillistä lomaketta ja lomakesarjaa sekä tarkistettiin säännöllisesti lomakkeita valvontajärjestelmän puitteissa.

Muu toiminta. Elintarvikekeskuksesta ja kaasulaitoksesta vapautuvan henkilökunnan sijoittaminen kaupungin muihin virastoihin ja laitoksiin jatkui. Kaupunginhallituksen päätöksillä sijoitustoiminnan piiriä laajennettiin ottamalla sijoitettaviksi myös liikennelaitoksen linjapalvelusta terveydellisistä syistä poistettua henkilökuntaa samoin kuin vakinaisten palomiesten osuusruokalasta, kotitalouslautakunnan opetus- ja perhepesu-

lasta sekä kiinteistöviraston talo-osastosta vapautuvaa henkilökuntaa. Kertomusvuoden aikana sijoitettiin uudelleen 31 henkilöä. Varsinaista uudelleenkoulutusta järjestettiin heinäkuussa, jolloin pidettiin lämmittäjäkurssit seitsemälle uudelleensijoitettavalle. Näistä viisi sijoitettiin kertomusvuonna.

Toimiston edustajat osallistuvat Pohjoismaiden suurten kaupunkien rationalisointikonferenssiin Tukholmassa. Tutkimustehtävissä ja työturvallisuusasioissa suoritettiin virkamatkoja Skandinavian sekä Keski- ja Länsi-Euroopan maihin. Pohjoismaiden suurten kaupunkien rationalisointielimiin pidettiin jatkuvaa yhteyttä.

Tutkimushenkilökunnan tiedon tason kohottamiseksi järjestettiin jatkuvaa sisäistä koulutustoimintaa ja henkilöstöä osallistui eräille rationalisointialan kursseille, seminaareihin sekä opinto- ja neuvottelupäiville. Lisäksi osallistuttiin mm. kaupunkirakentamisen kustannuksia käsittelevään kurssiin sekä

lasten päivähoitolaitosten suunnittelu- ja rakennuskysymyksiä käsittelevään seminaariin.

Järjestelytoimiston *menot* olivat yhteensä 806 757 mk.

Kaupungin muut rationalisointielimet

Kertomusvuonna oli sairaalavirastolla, rakennusvirastolla, sähkölaitoksella, liikennelaitoksella ja vesilaitoksella omat jo pitemmän aikaa toimineet järjestelytoimistonsa. Näistä liikennelaitoksen järjestelytoimisto oli voimakkaiden muutosten alaisena laitoksen rationalisointitoiminnan uudelleenjärjestelyn yhteydessä. Kertomusvuonna perustettiin myös metrotoimistoon järjestelytoimisto, jonka tehtävänä on toisaalta hoitaa metro- ja sen osaprojektien ohjelmointia ja toisaalta metrotoimiston rationalisointia.